במיני מתיקה שנו הואיל וראוין למתק קדירה טעמא דחזו למתק את הקדירה הא לאו הכי לא הכא נמי חזו למתק: קליפי אגוזין וקליפי רמונים סטים ופואה כדי לצבוע בגד קטן: ורמינהי [א]המוציא סמנים שרויין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא (הא איתמר עלה) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סממנים לצבוע בהן דוגמא לאירא: [ב]מי רגלים: תנא מי רגלים עד בן (א) מ' יום: נתר: [ג]תנא נתר אלכסנדרית ולא נתר אנפנטרין: בורית: אמר רב יהודה זה חול והתניא הבורית והחול אלא מאי בורית כבריתא מיתיבי הוסיפו עליהן החלביצין והלעינון והבורית והאהל ואי ס"ד כבריתא כבריתא מי איתא בשביעית [ג](והתנן) [ד]זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית ושאין לו עיקר אין לו שביעית אלא מאי בורית אהלא והתניא והבורית ואהלא (אלא) תרי גווני אהלא: קימוליא: אמר רב יהודה שלוף דוץ: אשלג [ה]אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרו לי שונאנה [ו]שמיה ומשתכח בנוקבא דמרגניתא ומפקי ליה ברמצא דפרזלא: **מתני'** [ז]פלפלת כל שהוא ועטרן כל שהוא מיני בשמים ומיני מתכות כל שהן מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק מטפחותיהם כל שהוא שמצניעין אותן לגונזן [ח]רבי יהודה אומר אף המוציא משמשי ע"ז כל שהוא שנאמר [ו]ולא ידבק בידך מאומה מן החרם: **גמ'** פלפלת כל שהוא למאי חזיא לריח הפה: עיטרן כל שהוא: למאי חזיא לצילחתא: מיני בשמים כל שהן: ת"ר [ג]המוציא ריח רע כל שהוא שמן טוב כל שהוא ארגמן כל שהוא [ח]ובתולת הוורד אחת: מיני מתכות כל שהן: למאי חזו תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר שכן ראוי לעשות ממנה דרבן קטן [ט]ת"ר האומר הרי עלי ברזל אחרים אומרים [י]לא יפחות מאמה על אמה למאי חזיא אמר רב יוסף לכלייא עורב ואיכא דאמרי אחרים אומרים לא יפחות מכלייא עורב וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה [י]נחשת לא יפחות ממעה כסף [כ]תניא רבי אליעזר אומר לא יפחות מצינורא קטנה של נחשת למאי חזיא אמר אביי [ל]שמחטטין בה את הפתילות ומקנחין הנרות: מקק ספרים ומקק מטפחות: א"ר יהודה מקק דסיפרי תכך דשיראי ואילא דעינבי ופה דתאני והה דרימוני כולהו סכנתא ההוא תלמידא דהוה יתיב קמיה דר' יוחנן הוה קאכיל תאיני אמר ליה רבי קוצין יש בתאנים א"ל קטליה פה לדין: **מתני'** [נ]המוציא קופת הרוכלין אף על פי שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת [מ]זרעוני גינה פחות מכגרוגרת ר' יהודה בן בתירה אומר חמשה

זרע

במיני מתיקה. עסקינן שכולן מיני מתיקה קדירה אבל מין אחר אין מצטרף ומתניתין לא מפליג: **דוגמא לאירא.** מעט צמר שהוא כמין דוגמא שמראה הצבע לבע"ה כזה תחפוץ או כזה והוא כדי ליתן באירא של קנה של גרדי ושיעורה מועט: **לשרות.** ומתני' בשאין שרויין והכא לשרות אינו שורה פחות מכדי בגד קטן: **אנפטרין.** מקום: **הוסיפו עליהם.** לענין שביעית: **החלבילין.** למרו"ן: **והלעונין.** לענה: **כבריתא.** גפרית: **שיש לו עיקר.** שנשרש בארץ. ולפי דעתי תוריתא דגרסינן במס' ע"ז דבר שאין לו שורש (ב) הוא כמו זה ולא כמו שמפרשין אותו פיונ"א: **שלוף דוץ.** לא איתפרש אבל כך שמו: **ברמצא דפרזלא.** פורידו"ר של ברזל: **מתני' פלפלת כל שהוא.** ואינו פלפל שלנו. ובגמרא מפרש כל שהוא למאי חזי: **מיני בשמים כל שהן.** לריח טוב: **מיני מתכות כל שהוא.** ראוי לדרבן קטן: **שמצניעין אותו לרפואה** ל"נ: **מקק ספרים.** אכילת תולעת אוכלת הספרים ומרקבן ושמו מקק: **שמצניעין אותן לגונזן.** שכל דבר קדש טעון גניזה: **מאומה.** אלמא אחשביה קרא לאיסורא. והא דתנן (לעיל דף עה:) כל שאינו כשר להצניע כו' ואוקימנא למעוטי עלי אשירה דלא כר' יהודה: **גמ' לצלחתא.** כאב חצי הראש: **ריח רע.** שמעשנין בהן חולין ותינוקות כגון חלטית להבריח מעליו מזיקין: **ארגמן.** צבע שצובעין בו ארגמן וטעמא לא איתפרש. ול"נ שגם הוא ראוי להריח: **בתולת הוורד.** עלה של וורד כמור אחת: **מיני מתכות כל שהוא.** מתני' היא: **הרי עלי ברזל.** לבדק הבית: **לכליא עורב.** טבלאות של אמה (ג) היו עושין והן חדין כסכין סביבותיהם ומשמרין חדין בכולן ומחפין בהן גגו של היכל למנוע את העורבים מלישב: **ממעה כסף.** נחשת שוה מעה כסף: **לנורא.** מזלג קטן (ד) [כעין] שטוין בו זהב ולבדק הבית למאי חזי: **שמחטטין בו פתילות.** ומנקבין(ה) ראשיהן לעדויי חושכן. מוקי"ר בלע"ז: **מקק דסיפרי תכך דשיראי.** כל אלו תולעין הן שבכל מין ומין וחלוקין בשמותיהם תכך אילא פה הה: **כולהו סכנתא.** לאוכלן: **קוצים יש בתאנים.** היה תולעת יושב ונוקב בגרונו ודומה שהוא קוץ: **קטליה פה לדין.** הרגו פה לדין: **מתני' רוכלין.** מוכרי בשמים לקישוטי נשים ויש להן קופות קטנות לצרורות בשמים: **אינו חייב אלא חטאת אחת.** דכולה חדא הוצאה היא: **פחות מכגרוגרת.** דאע"ג דכל האוכלין שיעורן כגרוגרת הני כיון דלזריעה קיימי בפחות מכגרוגרת נמי מיחייב:

זרע

הואיל וראוין למתק הקדירה. הואיל וממתיקין הוה ליה למימר כדפי' בסוף כלל גדול (דף עו. ושם) וא"ת היכי איירי אי בנותן טעם אפילו שאר מינין נמי ואי אין בהם נותן טעם אפי' מיני מתיקה נמי לא וי"ל דאפילו כיש בהן נותן טעם שרי בשאר מינין דנותן טעם לפגם הוא. ר"י: **מי** רגלים בן מ' יום. אין גירסא זו נכונה דמשמע של קטן בן מ' יום ובנדה פרק האשה (דף סג.) גבי ז' סממנין מעבירין קתני כל הני דהכא ומי רגלים וקא בעי התם בגמרא(ע) דילד או מזקן ואית דגרסי של מ' יום ואין נראה דהתם נמי תניא ומי רגלים שהחמיצו וכמה חימוצן שלשה ימים ונראה כספרים דגרסי עד מ' יום דמג' ימים עד מ' מעבירין אותם על הכתם אבל תוך ג' ולאחר מ' אין מעבירין: **בורית** זה החול. ואע"ג דבפ' המוציא (לעיל פ:) יהיב בחול שיעורא אחרינא כדי ליתן על פי כף של סיד אומר רבינו מאיר דהתם איירי בחול שנותנין בסיד אבל הכא איירי בחול שמלבנין בו את הבגדים ולספרים דגרסי הכא בורית זה אהלא אתי שפיר: **תרי** גווני אהלא. ולעיל דלא שני תרי גווני חול (פ)(או לגירסא אחרת תרי גוונא אהלא) משום דקים ליה דליכא בהו תרי גוונין ויש ספרים דגרסי לעיל מאי בורית אהלא ולפי זה אתי שפיר דה"ק לעולם כדאמר מעיקרא דבורית זה אהלא ותרי גווני אהלא: **לא** יפחות ממעה כסף. תימה לר"י דלא יפחות מפרוטה הוה ליה למימר כי היכי דתניא בפרק בתרא דמנחות (דף קו:) הרי עלי זהב לא יפחות מדינר זהב כסף לא יפחות מדינר כסף: **מכליא** עורב. בערוך בערך כל פי' דבמקדש ראשון מפני רוב קדושה שהיתה בו לא הוה צריך כליא עורב וליתא דבפ"ק דמועד קטן (דף ט.) מוכח בהדיא שהיה במקדש ראשון כליא (צ)עורב: **המוציא** קופת הרוכלין אע"פ שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא אחת. תימה דמאי קמ"ל פשיטא דאפילו בהוציא וחזר והוציא אינו חייב אלא אחת כמו בקצר וחזר וקצר כ"ש בבת אחת ואפילו רב יוסף דמחייב אליבא דר' אליעזר בקצר וחזר וקצר בפרק אמרו לו (ק)(יומא דף טו.) בהוצאה אחת פשיטא דפטור ותירץ ר"ת דמיירי כגון שנודע לו על מין זה ונתכפר וחזר ונודע לו על מין אחר אפ"ה פטור דהוי הכל כמו דבר אחד ואע"ג דבפרק המצניע (לקמן צג:) תניא ואם היה כלי צריך לו חייב אף על הכלי ומוקי לה רב אשי ששגג בזה ובזה ונודע לו וחזר ונודע לו ובפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל דוקא בכלי ואוכלים שבתוכו מחלקין ידיעות אבל באוכלין שבתוך הכלי אפילו כפרות אין מחלקות ור"י מצא בירושלמי אילו הוציא והוציא כלום הוא חייב אלא אחת לא נצרכה אלא לר"א שלא תאמר מינים הרבה יעשו כהעלמות הרבה ויהא חייב על כל אחת ואחת קמ"ל פי' דס"ד דמינים מחלקין כדא"ר יהושע ממחויין מחלקין(ר) ומיהו ה"ל להזכיר ר' יהושע:

אם

מסורת הש"ס

א) לעיל עט., ב) נדה סב. ע"ש, ג) [צ"ל והתניא], ד) ע"ז יז. נדה סב., ה) נדה סב., ו) [גי' הערוך ערך שלג שלגא ובנדה סב. איתא אשלגא], ז) [פי' תוס' לקמן צג. ד"ה את החמת], ח) [פי' שושן פתוח ורבינו האי גאון היה שונה פתילת הוורד שעושין מצמר גפן צבוע כמין וורד וקורין אותו וורד. ערוך ע' ערך בתול], ט) מנחות קז. ע"ש, י) [מנחות קז:], כ) [שם קז. ושם איתא ר"א בן יעקב], ל) [גי' הערוך שמחטטין ופי' ביצה לב:], מ) לעיל עט., נ) ע"ז יד. ותרי גווני אילני ליתנהו, ס) צ"ל והקנגן, ע) [דף סג.], פ) רש"ל מ"ז ועי' מהרש"א, צ) [ובפרקין ז. ד"ה כגון כר' כתבו ישוב נכון ע"ש וכ"כ במנחות קז. ד"ה כליא], ק) [צ"ל כריתות], ר) ומיהו היה לו להזכיר ר' יהושע אלא ר"ל ר"א דמחייב אתולדה במקום אב רש"ל.

תורה אור השלם

ו ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יי מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתיך: דברים יג יח

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי רגלים עד מ' יום נ"ל ותיבת בן נמחק: (ב) רש"י ד"ה שיש לו עיקר וכו' שאין לו עיקר הוא כמו: (ג) ד"ה לכליא עורב של אמה על אמה הי': (ד) ד"ה לנורא מזלג קטן הס"ד ואח"כ מ"ה שמחטטין בו פתילות ומקנחין ראשיהן כצ"ל ותיבות שטוין בו זהב לבדק הבית למאי חזי נמחק:

רבינו חננאל

אירא. ונקרא עירא. בלשון ארמי אורדה. והוא כמין מוך, חתיכה קטנה מן הצמר או מן הפשתן, או מן צמר של גפנים שאורגין אותן בתוך מטפחות ספג, כמו מילת, נקראת בלשון ישמעאל כמל והרבה צובעין אותן, צליחתא בלשון ישמעאל א[ל]שקיקה. פתילת הוורד. שעושין מצמר גפן צבוע כעין ורד. וקורין אותו וורד. וכן אמרו (כתובות עה) לענין יצאת וראשה פרועה וטווה בשוק, בטווה וורד כנגד פניה. ובלשון פרס נקרא גולגון, נודע בבבל. מקק סופרים. רקבונית של ספרים, ותולעת הנולד ממנו נקרא מקק. ותולעה הנולד (ממנו) ממשי נקרא תכך. והנולד מן הענבים נקרא אלא, ושל תאנים פה, ושל רמונים הה.

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ט:
לו ב ג שם הלכה ה:
לז ד מיי' פי"ג מהלכות ערכין הלכה ט:
לח ה מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כח:
לט ו שם הלכה ו:

לעזי רש"י

לטרו"ן [לייטרו"ן]. מרור גינות.
פיונ"א [פיו"ן]. אורן.
פורידו"ר. מקדח.
מוקי"ר. למחוט (נר).

מוסף רש"י

במיני מתיקה שנו. שכולן טעמן מתוק ומשום הכי מצטרפין דטעמן שוה למתק בהן הקדירה (ע"ז סו.). לצבוע בהן דוגמא לאירא. כלומר מעט כמין שמראין לדוגמא לומר רוצה אתה כזה, והוא כשיעור הצריך לאירא של גרדי לסתום פי קנה שפוקקים הערב נתונה בו (ע"ז שם). לפי שאין אדם טורח. ואם בא לשרותה שורה כדי פי קנה (שם). כל שיש לו עיקר. שורש שממנו חי, וגפרית קרקע בעלמא הוא (נדה סב.). וכל שאין לו עיקר. להתקיים בארץ כימות הגשמים, כגון קישואין ודילועין וכיוצא בהן (ע"ז יז.). אין לו שביעית. ומותר לעשות מהן סחורה ואינו מצווה להפקירן (שם). לכלייא עורב. מסמרים חדין מותבין בראש גג ההיכל לכלות העורבין שלא ישבו עליו (מנחות קז.) שהיו מכליאין טבלאות של ברזל אמה על אמה וכהן מסמרות נעוצין אמה קבועין ומחפין בהן ראש הגג של היכל לגרש את העורבין, ל"א כלאי עורב מונע העורבים כמו (תהלים מ) לא תכלא רחמיך (ערכין ו.). לא יפחות ממעה כסף. משוה מעה כסף, דמייתי נחושת שוה מעה כסף (מנחות קז:). שמחטטין בהן את הפתילות. מפלין ראש הפתילה כשהוא סרוך, ובלע"ז מוקי"ר (שם קז.). ומקנחין הנרות. של מנורה מאפרה שבתוכה (שם). ר' יהודה בן בתירא אומר חמשה. גרעינין (לעיל עט.).

רב נסים גאון

האומר הרי עלי ברזל לא יפחות מאמה על אמה למאי חזי אמר רב יוסף לכלה עורב. תמצאנו במסכת מידות בפרק ד', ההיכל מאה על מאה ועל רום מאה. האוטם שש אמות וגובהו ארבעים אמה, אמה כיור, ואמתים [בית] דילפה, אמה תיקרה, ואמה מעזיבה, וג' אמות מעקה, ואמה כלה עורב. ר' יהודה אומר לא היתה כלה עורב עולה מן המידה, אלא ד' אמות עולה היה מעקה. וכגון זה במנחות (דף קז) בפרק הרי עלי עשרון.